

СУДБИНАТА НИ ОД НИ Б

РЕДИ ДРУЖЕЊЕТО ДА ИДЕ БРАТСКО СТЕБЛО!

Господинот Ердован Етоски е Македонец, кој повеќе години живее и работи во Швајцарија. На македонската јавност, но и пошироко, ѝ го претставуваме како голем борец за македонската кауза во швајцарската држава.

Роден е 1963 година во село Мелница, Велешко. Во родниот крај го завршил основното училиште, општа гимназија учел во Велес, а Виша педагошка школа во Штип. Во деведесеттите години заминал во Швајцарија. По четири години му се придружило и неговото семејство.

Тој вели: "Првото нешто што ме импресионира кога дојдов во Швајцарија беше зеленилото. Таму строго сè е во некаков ред, всушност сè е подредено. Тоа беше и причината поради која тринаесет години од мојот работен век ѝ посветив на оваа област".

Денес работи во швајцарска фирма за производство на лекови. Исто така, господинот Етоски е сопственик и на туристичката агенција EKI Reisen.

■ Разговорот го водеше: Жаклина МИТЕВСКА

Господине Етоски, активно дејствувате во насока на зачувувањето и негувањето на македонштината во Швајцарија. Во јануари годинава бевте избран за претседател на Форумот на македонските друштва во Швајцарија. Што беше пресудно за Вашата одлука или што Ве поттикна да се борите за македонската кауза?

ЕТОСКИ: Кога станува збор за македонштината, факт е дека секој Македонец кој заминува од татковината истиот момент почнува да ја чувствува носталгијата кон родната земја и тоа е чувство кое не може да се искаже со зборови. Човек кој е роден во Македонија неа никогаш и не може да ја заборави, а патриотското чувство многу повеќе доаѓа до израз и е сè поприсутно кога сте далеку од татковината, всушност таму патриотизмот посилено се доживува особено кога за своето парче земја нешто ќе слушнете, нешто ќе прочитате во медиумите. Тогаш, иако физички не сте во матичната држава, психички сте во неа. Во тој момент ви доаѓаат интересни мисли, се потсетувате на минатите времиња. Знаеме дека во нашата држава Македонија не е сè беспрекорно, но се надеваме и исполнети сме со оптимизам дека ќе биде подобро, затоа што нашиот народ навистина заслужува многу подобра иднина.

Какво е Вашето толкување на вековната македонска кауза?

ЕТОСКИ: Како држава на Балканскиот Полуостров Македонија постоела многу одамна. Меѓутоа, за наша несреќа, нашите соседи на Балканот, во текот на историјата многу повеќе сакале на сите полиња да ни одмогнат отколку да ни помогнат. Вековната Македонија постоела и ќе опстои, но како - треба да одлучиме ние сами. Не треба многу да се очекува од Европа и од Америка. Некои проблеми со кои последниве години македонскиот народ се соочува потребно е сам да ги решава, а не некој од надвор да му наметнува решенија.

Интересно е тоа што претседателот на Форумот се избира од клубовите и од друштвата кои членуваат во него, односно секоја година ротационо се менува за да бидат застапени сите друштва. На чело на Форумот Вие дојдовте од Друштвото "Мак - Мел" од Бургдорф. Како би ги опишале дејствувањето и активностите на ова Друштво?

ЕТОСКИ: Друштвото "Мак - Мел" е формирано на 25.2.1996 година во кантонот Берн, во Бургдорф, Швајцарија. Иницијатори за формирање на вакво друштво се гјастербајтерите од селото Мелница. Ова село е оддалечено 25 километри од градот Велес - Република Македонија. Всушност, сигурен сум дека сите во Македонија знаат дека ова село е оддалечено само 2-3 километри од нејзиниот центар. Многумина кажуваат дека таму каде што е центарот на државата, се луѓето кои го зборуваат најчистиот македонски јазик. Во моментот, во Швајцарија има 54 семејства од Мелница. Нормално, нашето Друштво работи според Статутот и Деловникот. Негова суштествена цел е ние да се дружиме, со текот на времето, во Швајцарија да ги пренесеме сите традиции, обичаи од Македонија. Се разбира, за тоа е потребен подолг период, но трпеливо работиме тука да го имаме сè она од татковината. Од нас, првите генерации кои сме дојдени овде, тоа ќе им се пренесува на наредните поколенија, за и тие да можат да ги зачуваат и да ги негуваат. Тие треба да знаат дека таа култура им е пренесена од државата од каде што доаѓаат нивните родители, дедовци,

баби. За 2004 година Друштвото "Мак - Мел" беше избрано како најдобро друштво од македонските друштва во Швајцарија. Да, ова е голем успех за нашето Друштво и се надевам дека ќе го оправдаме признанието, односно и натаму ќе продолжиме да работиме со ист интензитет. Во моментот, ние сме единственото македонско друштво кое има своја просторија. Годишно организираме две забави, од кои едната е во чест на денот на жената. Тогаш ни доаѓаат гости од цела Швајцарија, од Германија, од Македонија. Забавата почнува со настапот на нашите деца, кои посетуваат дополнителна настава по македонски јазик, и на него исполнуваат песнички. Облечени се во наша традиционална мелничка или стара македонска носија, која на овие простори добива многу пофалби.

Исто така, организираме и забава во чест на нашиот празник Бајрам. "Мак - Мел" учествува и во реализирањето на традиционалната забава, која на крајот на годината ја организира Форумот и се надеваме дека на неа ќе присуствува некој висок функционер од Македонија. Всушност, на 19.11.2005 година ќе се одржи четвртата традиционална средба, забава. При тоа, како и секоја година, ќе се избира: мис Македонка во Швајцарија, најдобро македонско друштво, најуспешна спортска екипа, најуспешни спортистка и спортист, најхуман Македонец, најуспешен македонски стопанственик во Швајцарија.

Одвреме навреме организираме и помали забави во просторијата на Друштвото "Мак - Мел". Тука доаѓаат гости и од Грција, Бугарија, Албанија, од Канада. Беше организирана средба и во чест на доаѓањето на македонскиот бизнисмен од САД Ѓорѓија - Џорџ Атанасоски, пригода во која се собраа сите македонски друштва од Форумот и пошироко. Ние му се радуваме на сè што е македонско. Иако сме толку оддалечени од Македонија, во секој момент ние со нашите срца сме сè поблиску до неа. По средбата со господинот Ѓорѓија - Џорџ Атанасоски, мислам дека работите ќе тргнат во позитивна насока. Тој ни вети секаков вид поддршка. Ние од дијаспората мораме сами да се договараме, зашто гледаме дека од матичната др-

жава не водат грижа за нас. Господинот Атанасоски ни даде одврзани раце и факт е дека досега тој има многу направено, а сигурен сум дека и натаму ќе прави уште повеќе за Македонците од дијаспората.

Форумот ги негува македонската култура и традиции. Наидувате ли на проблеми со тамошните власти или, пак, борбата за нашата кауза и придобивките од неа зависат од Вас самите?

ЕТОСКИ: Сите знаете каква држава е Швајцарија и дека како таква е единствена во светот. Многу Македонци кои живеат во неа навистина се среќни. Државата Швајцарија ни дава одлични услови, таа никогаш не ни направила никакви проблеми. Во неа има многу закони, кои треба да се почитуваат, но ако сè е легално тогаш и сè е в ред. Дури нè поддржуваат и ни велат: Вие доаѓате од друга држава, сами треба да си ги цените својата култура, традиции, обичаи. Всушност, просторијата каде што за децата се одржува дополнителната настава на македонски јазик се наоѓа во швајцарско училиште. Таа е резервирана за децата од "Мак - Мел" секоја сабота во термин од 9 до 11,30 часот, и можеме да ги користиме сите нагледни средства, технички материјали, видео, телевизор, печатење и други средства. И во образовниот систем на Швајцарија е предвидена посебна графа за децата, кои доаѓаат од друга држава. Наставникот кој на ученикот му предава дополнителна настава има контакти со швајцарското училиште и во таа графа му се забележува оценката по мајчин јазик, која потоа се внесува во книшката. Како друштво "Мак - Мел" ние побаравме таква настава, а дополнителна настава на македонски јазик има и во италијанскиот и во францускиот дел. За тоа секако е потребна согласност од тамошното Министерство за образование. Тоа се процедури кои лесно се спроведуваат затоа што така е среден и уреден системот - демократијата во Швајцарија.

Апсолутно не наидовме на никаков проблем, ниту како Форум, ниту како индивидуални друштва. Ни излегуваат во пресрет што и да побараме.

Обично македонските друштва, каде и да се, имаат проблеми кои директно се поврзани со недостатокот на финансиски средства. За среќа, Вие го имате најголемиот донатор, кој е и координатор на Форумот, господинот Владимир Ралев. Во што ги вложувате донираниите средства?

ЕТОСКИ: Наша среќа е што во Швајцарија има таков човек, а уште повеќе што господинот Владимир Ралев е доживотен координатор на Форумот. Му се воодушевувам на годините и ентузијазмот. Тој секогаш е присутен, без разлика дали организираме забава, состаноци, но при тоа воопшто не се меша во нашите одлуки. Всушност, Форумот не е формиран за да дели некоја власт или диктатура на друштвата. Тие си постојат и работат според донесените статuti, деловници и план програмите за едногодишен период. Едноставно, Форумот има улога да врши координација. На пример, ако сега во него членуваат 4 друштва, и тоа: "Пирок" од Рена, "Мак - Мел" од Бургдорф, "Илинден" од Зуг, "Извор" од Муртен и новоформираниот клуб "Вардар" од Пајерне и двата фудбалски клуба "Македонија" од Менхенебухсе и "Македонија" од Локарно, да не се случи во исто време да организират некоја забава или слично. Со еден збор да се договориме за активностите. Друштвата сами одлучуваат каква програма ќе донесат. Како што реков, наша среќа е што го имаме Ралев, тој е голем донатор за Македонија. Не знам каде сè има дадено донации во Македонија, а во Швајцарија ги помогнал сите друштва, се

разбира, тие што побарале. Ако не беше финансиската помош од господинот Ралев никогаш немаше на нашите средби да присуствуваат првиот претседател на Република Македонија господинот Киро Глигоров, како и трагично починатиот претседател господинот Борис Трајковски. На ланската средба присуствуваше и лидерот на ВМРО-ДПМНЕ, Никола Груевски.

Секое друштво потекнува од некаде. Има една стара поговорка која вели: Секогаш треба да се биде пред својата порта. Друштвата помагаат таму од каде што доаѓаат, а тоа не се толку развиени средини и тоа е причината зошто кон нив се насочуваат. Но, некои средства се вложуваат и во болниците. Во тек на преговори сме за дел од средствата на Форумот да инвестираме во Македонија. Јавноста во Македонија и во дијаспората, особено онаа во Швајцарија, да види дека иако сме оддалечени од татковината, ние се дружиме и сакаме да ѝ помогнеме. Всушност, Форумот ги опфаќа Македонците од италијанскиот, францускиот, германскиот дел. А во таа држава има Македонци кои потекнуваат од целата територија на Македонија.

Познато ни е дека во Швајцарија, Македонците, како и сите граѓани, живеат во кантони. На кој начин во туѓина ги негувате македонската култура и традиции?

ЕТОСКИ: Во Швајцарија има 26 кантони. Јас доаѓам од германскиот кантон. Македонската култура е позната во германскиот дел, но во францускиот е уште попозната, а значително е развиена и во италијанскиот дел. Во германскиот дел културата ја негуваме преку организирање забави на кои покажуваме видни личности од Швајцарија. Минатата година кога ни гостуваше Никола Груевски, на средбата беше поканет и градоначалникот на Пајерне. Тој беше воодушевен од предавањето на Груевски, и како што кажа, прв пат присуствувал на една таква странска средба-забава.

Приказната за оние кои ја напуштаат родната грутка на некој начин е идентична за сите - заминување во потрага по подобри услови за живот. Како Вие дојдовте во Швајцарија?

ЕТОСКИ: Во 1990 година заминав од Македонија, период кога таа се осамостојуваше. Тогаш бев апсолвент, а како студент веќе сум бил во Германија. Мојот братучед ме повика во Швајцарија и заминав на 4 месеци. Не знаев што ќе се случува со Македонија. Мислев дека ќе останам година-две-три. Откако ќе се здобие со сезонски статус, секој македонски граѓанин, размислува дали ќе се врати во Македонија или ќе остане во Швајцарија за да го исполни наредниот циклус, за да остане и натаму. Ја добив визата Б. Мина една година, па дојде друга, итн. Во Швајцарија веќе има трета генерација Македонци. Се обидуваме да се дружиме и сè што правиме е за нашите деца, внуци.

Што се однесува до Швајцарија, во секој кантон, во рамките на дозволеното, може да се негува културата. Моја девиза е што побрзо да се интегрираме. Колку побрзо повеќе научиме од тој јазик, тоа е подобро за нас. Без разлика дали станува збор за Швајцарија или за друга држава, многу е важно да ги познаваме нејзината култура, јазик, бидејќи така можеме многу побрзо да се вклопиме во сите тамошни организации. Многу Македонци имаат добиено швајцарско државјанство и можат да гласаат на изборите во оваа држава.

Македонија како држава не покажува интерес за нас. Не сакам да напаѓам ниедна власт, сега е една, потоа ќе дојде друга, потоа повторно првата, итн. Во Македонија има две влади, трета нема... Ние сме Македонци кои сме заминале во туѓина на работа и ако не сега, можеби како пензионери ќе се вратиме во Македонија или, пак, тоа ќе го направат нашите деца. Агенцијата за иселеништво е укината, а сега надлежноста за нас е во рамките на Министерството за надворешни работи. Зошто така не третираат? Дали мислат дека не им е потребна нашата помош? Дали е во прашање некоја политика? Очигледно немаат интерес. А можеби и математиката си ја прават предвреме, барем во досегашните избори се покажа дека е така. На пример, Србија и Црна Гора за своите граѓани

во странство организира гласање во нејзините амбасади, а Македонија, која има толку многу амбасади во светот, не организира такво нешто. Не можам да разберам кои се тие технички причини - пречки за да не се гласа. Во Швајцарија нема никакви проблеми во однос на гласањето. Во нашата држава сè уште нема демократско гласање, тоа се виде и сега. За локалните избори и за уфрлените гласачки ливчиња во кутиите, односно нерегуларностите, имаше многу коментари во печатените медиуми во Швајцарија, особено во германскиот дел, каде што јас живеам. Иако имаме искуство за гласање, човек може да погреша еднаш, два пати, но трет пат не може. Не смее четиринаесет години да се повторуваат истите грешки. Ние имаме интерес за оваа држава, а зошто таа не пројавува такво нешто за нас. Со нашето искуство можеме многу да ѝ помогнеме и сигурен сум дека ќе ѝ бидеме од голема корист.

Нашите Македонци добро се запознати со економската и со политичката состојба на нивната татковина. При тоа, значително внимание привлекува и состојбата со односите со нашите соседи: едни не нè признаваат по уставното име, други ни ја признаваат државата, но не и нацијата, трети не ни ја признаваат Црквата... Од друга страна, пак, Македонија настојува да стане членка на ЕУ и на НАТО. Господинот Ердован е оптимист или песимист кога е во прашање иднината на Македонија?

ЕТОСКИ: Реално песимист, затоа што ако човек тргне од индивидуалноста секој треба да си изгради некои критериуми. Македонија имаше време да ги изгради. Но, за жал, тоа не го направи. Европската унија и НАТО ни поставуваат услови кои ние мораме да ги исполниме. Тоа што го прават Европската унија и НАТО, мислам дека Македонија може и сама да го направи. Македонија имаше доволно време многу да направи со самото осамостојување, затоа што е држава од два милиона граѓани. Меѓутоа, за жал, порасна само криминалот. Таа сама треба да си изгради систем кој ќе функционира во неа, сличен на европскиот, така што со тоа што го имате само ја отворате вратата и веќе сте во ЕУ и во НАТО, не треба да чекаме наредби што да работиме. ММФ е за оние држави кои не можат да се снајдат. Македонија не е таква држава, нејзината географска положба и е одлична, капацитетот на Македонија е на високо ниво. Македонскиот квантитет е доволен, а во него има огромен квалитет. Во сите гранки, медицината, спортот, инженерството, во цел свет има луѓе за кои ќе се слушне дека се од Македонија. Меѓутоа, тука во неа, тој капацитет, тоа знаење не се вреднува. Јас живеам и работам во Швајцарија, држава која ги има сите услови, но не сака да влезе во ЕУ. Можеби политичарите сакаат, но граѓаните не. Тука секоја втора-трета седмица има некакви референдуми за одредени мали закони, за кои народот одлучува. Можеби тоа е најреално, ако погрешат двајца-тројца, не може да погреша мнозинството. Многу пати сум слушнал дека Македонија може да стане Швајцарија на Балканот, но реално речено засега ниту се насира такво нешто.

Македонија од секогаш имала проблеми со соседите. Едни не нè признаваат по уставното име, други ни ја признаваат државата, но не и нацијата, како последица на тоа не ни ја признаат и Црквата... По признавањето на уставното име од страна на САД се засили грчката офанзива против нашето име. Кој ни е виновен кога ние како граѓани во самата држава не сме способни сами да си ги решиме проблемите? Никаде во светот не сум слушнал дека македонскиот народ е неспо-

факт е дека парите ќе ги остави во државата. А не како некои од поранешните власти, чии пари можеби завршија и на сметките во швајцарските банки. Не можеме да си дозволиме да избираме градоначалник, лице за кое се води судска постапка. Не смееме да си дозволиме такво нешто бидејќи сите во светот нè набљудуваат и нас Македонците, кои се наоѓаме во странски држави, таму нè гледаат со четири очи.

На некој начин Форумот на македонските друштва во Швајцарија ги сплоти Македонците. Но, постои ли разединетост или попустливост на тамошните Македонци, состојба која во други средини често пати се злоупотребува, односно се искористува за наметнување други опции со различни цели?

ЕТОСКИ: Наша цел е, во одреден временски период, сите Македонци кои живеат на територијата на Швајцарија да се здружат. Мислам дека за две-три години ќе ги обединиме сите тамошни Македонци. Во буквална смисла, меѓу нас Македонците во Швајцарија нема некое разединување. Јавно кажуваме што е нашата поента, да се здружиме и да отпочнеме контакти и со другите европски држави, независно дали тоа ќе биде преку медиумите, по електронска пошта, или ќе се посетуваме. Ќе оствариме контакти и со Македонците од Канада, Австралија, од Америка. Прво треба да има можност за средба, да седнеме, а кога веќе ќе седнеме тогаш и да разговараме, така што постојат реални шанси и да се договориме. Има некои луѓе кои мислат дека не е така, но се надеваме дека ќе сфатат оти грешат.

собен. Народот ја прави државата. Него не треба да го интересира името на претседателот, туку што прави тој за народот да преживее. Кога се осамостојувавме имавме 290.000 невработени, а сега се околу 400.000. Сиромаштијата е два пати зголемена. Што довела власта во овие 14 години?

Какви се размислувањата на нашите од Швајцарија за нивни инвестиции во Македонија?

ЕТОСКИ: Во Македонија не постои сигурност за инвестирање. Постои огромна бирократија за да се добијат и најосновните документи или информации. Во Швајцарија тоа е регулирано на наједноставен начин, при што на еден шалтер можат да се завршат многу работи, за разлика од Македонија каде се шетате од еден до друг шалтер. Мислам дека пред две-три години и господинот Ралев потроши повеќе од еден месец за да добие и некаква најосновна потврда. Тоа го знаат и Македонците, да не зборувам за странските инвеститори. Дури и оние кои дошле, не дошле затоа што сакале, туку имале некаков интерес. Се виде какви сè бизниси пропаднаа во Македонија. Пропадна и Велес, таму не работи ниту една фабрика. Верувам дека овој народ има сила и на наредните избори ќе го каже своето. Ќе биде тешко сè додека не се појават добри индивидуалци. На овие избори тоа се виде. Како, на пример, во мојата Општина Чашка, или градот Велес каде што граѓаните го избраа градоначалникот. Ја видовме разликата меѓу двајцата кандидати за градоначалници на Скопје. Се слуша дека Ристо Пенев направил нешто за главниот град, но Трифун Костовски направи многу повеќе и малку гласови му недостасуваа за да го добие мандатот уште во првиот круг. Се слуша дека тој ќе ѝ помогне и на велешката фабрика "Борис Кидрич", односно ќе ја рестартира. Мислам дека Костовски е личност која ќе направи многу за Скопје, а тоа се гледа и од неговите планови и веќе направените донации,

Форумот нема седиште, адресата му е таму каде што е неговиот претседател. Сега е лоциран во просторијата на "Мак - Мел". Всушност, почетните идеи за Форумот потекнуваат и од таму. Поентата не е во тоа ако сега "Мак - Мел" има просторија, па таму и да се состануваме. Се состанавме и во францускиот дел, а мислам дека наредниот состанок ќе биде во италијанскиот. Желба ни е состаноците да се одржуваат еднаш во едно друштво, потоа во друго. Со тој кружен систем и претседателот се менува на една година.

На крај, би сакал да ги поздравам сите Македонци надвор од татковината и да им порачам: да се дружиме што почесто, бидејќи без разлика кој од каде сме, кои сме, сите сме исти, и сите доаѓаме од Македонија. Ако судбината еднаш успеала да нè оддели од нашите роднини, пријатели и од нашата родина, да не дозволиме повторно делење, затоа што сите знаеме дека дружењето е братско стебло.